

ቁምስና ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ

According to oral tradition, the original inhabitants of Megarih are said to have come from Ashera and Bogu. From there going to Sharki fought against shum Kurtema and upon defeating him they took the Tabot to their home to MegarH. It is said as this location was infested with malaria, they relocated to Begu but they did not find enough water in Bogu area and finally relocated back to MegarH where the Church of St. George is located today.

The valley of MegarH with the foreground village of Shnara

The history of the Church of MegarH goes back long to the 1850's where it is said that MegarH had St. George's Tabot that came from the village of Sharki. This makes it as one of the oldest churches in the Eparchy of Keren. However, the most reliable records available today in regards to the founding of the parish at MegarH, indicate that it become a parish 1902.

As old as the church it appears that there are no detailed records available for it. This is not very surprising first because keeping meticulous records was not common in this country. Furthermore whatever was available may have been burnt or lost during the 30 year Eritrean liberation distractive war.

MegarH is located a couple Kilometer from Keren. It is a valley surrounded the mountains that surround the city of Keren. On the other side the largest and closest village is Shnara.

Panoramic view of Keren, showing the valley of **MegarH** at far left of the picture

Priests who served in Megarih include: Abba Zeraghaber Kifloma, Tesfamariam, Abba Yohannes Kiflom, Abba Ukumichael Ghebremedhin, Abba Gheeghrieabher Ghebremedhin, Abba Weldemariam Mehamed, Abba Fekremariam Khsay, Abba Menghisteb, Abba Weldetensae Beyed, Abba Kiflemariam Jawid, Abba Zeramariam Beyed, Abba Gebremenfekidus, Tefamichael Adgoy, Abba Kiflemariam Fadega, Abba Kibreab Saad, Abba Mebrahtu Tesfaghiorghis and Abba Kidane Yebio.

ታሪክ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ

ንታሪክ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ ካብቲ በዘልማድ ብፍኑው አገባብን፣ ብተራ ዝኾነ አነጋግራ ካብ ዝንገር ሐሊፉ፣ ኣብ መበል 19 ክፍለ ዘመንን ድሕሪኡን፣ ብዙሕ ታሪክ ዝተጻሕፈሉ ዘመን እውን ከይተረፈ ብሓደ ሓደ ጸሓፍቲ ታሪክ ብፍላይ ከኣ ወጻእተኛታት፣ ኤውሮጳውያን፣ ከምቲ ዝድለ ከይተፈሸን ከይተመርመረን ጸኒሑ።

ብመንጽር ሰነዳት ታሪክ ክርስትናናን ቤተክርስቲያን ዓዲቦናን፣ ብዝድገፍን ዝረጋገጽን ቅዱስ ትውፊትናን፣ ታሪኻውያን ሰነዳትናን ገድልታት ፈለምቲ ልኡካኑ ወንጌልናን፣ ታሪክ ፈለምትን ጥንታውያንን ገዳማትናን ስሙያት አድባራትናን ተሰኒና፣ አዕሚቕናን አስፊሕናን ክንፍትሾን ክንምርምርን ምስ እንጀምር፣ አዝዩ ዓሚቕን ሰፊሕን፣ ፍተሻን ምርምርን አካዪድና ታሪኻዊ ሓበሬታን ክንረክብን ክንእክብን ንክእል፣

ንታሪክ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ ካብ ብሰፊሑን ብዓሚቕን፣ ሓፈሻዊ አምር ምእንቲ ክህልወና አሕጽር አቢልና፣ ቦቲ ብአፈታሪክ ዝመሓላለፈልናን፣ ኣብ ባይታ ብጭቡጥ ዝነበረን ዘሎን ክውንነታዊ ታሪኽናን፣ ብመንጽርን ምዝማድን ምትእስሳርን፣ ኣብ ጉዕዞ ታሪክ እምነት ክርስትናናን፣ ዝተሰነዱ ገድልታት ሰፊሮም ዝርከቡ ሓበሬታታትን ርኢና፣ ክንፈልጠን ክንርድኦን፣ ክንትርኾን ክንጽሕፎን፣ ምስ እንደልን እንፍትንንሲ፣ አዝዮም ዝተፈላለዩን ዘይራኽቡን፣ ሓሳባትን ናይ ግዜ ፍልልይን ንረኽቡሉ። በዚ ከኣ ነቲ ሓደ ነጻግና ነቲ ካልእ ክንቕበልን ክንኣምንን፣ ፈቲና ጥራይ ዘይኮነስ ከይፈቶና እውን ንግደድ። ስለዚ ንታሪክ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ በዞም ልዕል ኢሎም ተጠቐሶም ዝርከቡ ሰለስተ ዝተፈላለዩ ነጥብታት፣ አሕጽር አሕጽር አቢልና እስከ ንርኣዮ።

ብአፈታሪክ ጥራሕ ዝመሓላለፍ ታሪክ

እዚ ብአፈታሪክ ጥራሕ ዝተመሓላለፈ፣ ዛጊት ከም እንኮ ታሪክ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ ክመሓላለፍ ዝርከብ ታሪክ ኢዩ። ብዛዕባ ታሪክ መጋርሕን ትርጉም ስሙን፣ ቅድሚ እዞም ንታቦተ ቅዱስ ጊዮርጊስ ካብ ሻርኪ ናብ ጎልጎል መጋርሕ አግዓዝዎ ተባሂሎም ዝትረኽሎም ወገናት፣ ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ብዛዕባ ዝቕመጡ ዝነበሩ ሕዝብታትን ኩነታት እምነቶምን፣ ጎልጎል መጋርሕ ንባዕሉ ንዕሙር ዘመነ ክርስትና ጎልጎል መጋርሕን ከባቢኡን፣ ብጌጋ እውን ይኹን ዘዩልዕልን ዘይጠቕስን፣ ዘይዝክርን ኢዩ። ንድሕሪ አስታት 1730 ታትን ድሕሪኡን ንዝተፈጸሙን ዘጋጠሙን ፍጻሜታት ጥራሕ ዘልዕልን ዝጠቕስን፣ ደቂ ጎልጎል መጋርሕ ኣበይ ኣበይ ሰፊሮም ከምዝነበሩን፣ መአስን ብከመይን ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ከምዝመጽኡን ከምዝሰፈሩን፣ ከምቲ ዝድለ ብንጽር ዘዩመልክትን ዘዩቕምጥን ኢዩ።

ነቲ ሰፊሮምዎ ዝነበሩ ሻርኪ ዝሰመ ዓዲ፣ ስለዝጸልእዎን ዝነኣሶምን፣ ገሊኦም ካብ ኣባላት ተቐማጦ ሻርኪ፣ ካልእ ቦታ ክድህስሱ ከምዝኸዱን፣ ብዛዕባ ከካዩድዎ ዳህሳሶምን ዝበጽሕዎ ውሳኔን፣ ድሕሪ አስታት 7 ዓመታት (ድሕሪ 7ተ በዓለ ፍልሰታ ምብዓል) ኣብ ሻርኪ ተሪፎም ንዝነበሩ አሕዋቶም ምስ ኣካፈልዎም፣ እቶም ኣብ ሻርኪ ተሪፎም ዝነበሩ፣ መሬት ክኸልእዎምን ምቕባል ክኣብይዎምን ምስ ጀመሩ፣ ካብኡ

ሐሊፎም እውን ብዘፈጸምዎ ተግባር፣ ከይውረሩ ስለዝሰግኡ፣ ኣቀዲሞም ንኸጥቅዕዎም ወድኡ። እቶም ካብ ሻርኪ ርሒቆም ዝነበሩ፣ ብዛዕባ ውጥንን መደብን፣ ኣሕዋቶም ኣብ ልዕሊኦም፣ ዘተኣማምን ሓበሬታ ምስ በጽሖም፣ ርእሶም ንክከላኸሉ ክብሉ፣ ኣብ ልዕሊ ተቐማጦ ሻርኪ ሃንደበታዊ መጥቃዕቲ ብምግባር ዳርጋ ከምዘይነበሩ ዝበደሉም። ንታቦት ንበይኑ ክሓድግዎ ስለዘይነበሮም ከኣ፣ ምስኦም ንጎልጎል መጋርሕ ወሰድዎ። እዚ እቲ ዛጊት ኣብ መንጎ ብሄረ ብሊን ደቂ ጎልጎል መጋርሕ ክዝንቶ ዝርከብ ዘሎ ዛንታ ኢዩ።

እዚ ብሓቂ ሓቀኛ ታሪኽዶ ይኸውን? እዚ ዝበሃል ዘሎ ምቕትታል ዘስዓበ ግጭትከ፣ ብሓቂ ኣብ መንጎ እዞም ኣሕዋት ተፈጺሙዶ ይኸውን? እዞም ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ሰፊሮም፣ ኣብ ሻርኪ ንዝነበሩ ኣሕዋቶም ንክጽውዑ ዝኸዱ፣ ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ከለዉ፣ ታቦት ዝበሃል ኣይነበሮምንዶ ይኸውን? ታቦተ ቅዱስ ጊዮርጊስ ኣብ መንጎ ደቂ መጋርሕ፣ ካብ መኣስ ኣትሒዙ እዩ ክፍለጥ ዝጀመረ? ቅድሚ 1730 ታት ኣብ ጎልጎል መጋርሕ፣ ዝቐመጡ ሕዝቢ ኣይነበሩን ማለት ድዩ? መጋርሕ ብቋንቋ ኣገውን ብሊንን ኣይኮነን ድዩ? እንታይ እዩኸ ትርጉሙ?

ጎልጎል መጋርሕ ቅድሚ ኣስታት 3000 ዓመታት፣ ኣዝያ ዓባይን ዕምርትን መንበሪ ሰፊር ሕዝብታት ከምዝነበረትን፣ ብተፈጥሮኣዊ ሓደጋ ድማ ከምዝጠፍአትን፣ ብስነ-ኩዕታዊ ኣምር ይግመት። ኣብ ቅድሚናን ኣብ ግዜናን፣ ብኣፈ ታሪኽ እናተመሓላለፈ ጥራሕ፣ ከም ሓደ እንኮ ሓቀኛ ታሪኽ ደቂ መጋርሕ ተሓሲቡን ተራኢዩን፣ ካብ ዝሓለፉ ወለዶታት ክመሓላለፍ ዝርከብ ዘሎን፣ ንክመሓላለፍ ልዑል ተኸእሎ ዘለዎን፣ ብደቂባቲ ብዝግባእ ዳግም ዘይተገምገመ ኣፈ ታሪኽ፣ ብኣገባብን መምርሕን ሓቀኛ ጽሕፈተ-ታሪኽ፣ ዳግማይ ገምጋምን ክለሳን ዘይተገብሮ፣ ናይ ልማድ ታሪኽ ኢዩ። ነቲ መዳርግቲ ዘይርከቦ፣ ጥንታዊ፣ ብዙሕ ዝተባህለሉን ዝተጻሕፎን፣ ብዙሕ ዝተረኸሉ ዘሎን፣ ንናይ ዘመናት ግዜ ብምሕጻር፣ ኣነኣኢሱን ኣህሲሱን፣ ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ደቂ መጋርሕ፣ ዳርጋ ኣብ መበል 18 ክፍለ ዘመን ጥራሕ ክሰፍርዎ ከምዝጀመሩ ምሕባሩ፣ መጽናዕቲ ዘድልዮ ጉዳይ ኢዩ።

ኣብ ከባቢ እዚ ታሪኽዊ ቦታ እዚ፣ ብዛዕባ ኩነታት ውሉደ- ክህነቶምን፣ ንኣያለ ዘመናት ንዝነበረ ዕሙር ኩነታት ክርስትና ከይዘከረን ከዩልዓለን፣ ህላጭ ዕሙራት ገዳማትን ከም (ገዳም ኣቡነ ሰላማ ከሳቲ ብርሃን፣ ገዳም ኣቡነ ሊባኖስ፣ ገዳም ኣቡነ ሙሴ፣ ገዳም ደብረ መዓር፣ ገዳም ደብረ ሰላም፣ ኣብ ሓልሓል ዝርከቡ ዝነበሩ ልዕሊ 40 ዝበጽሑ ገዳማትን) ስሙያት ኣድባራትን (ደብረ ቅድስት ሥላሴ፣ ደብረ ማርያም፣ ደብረ ቅዱስ ሚካኤል፣ ደብረ ኣርባዕቲ እንሰሳ፣ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ) ዘኪሩ ዝህቦ ዝኸነ ሓበሬታ የሎን። እዞም ኣብ ጎልጎል መጋርሕ፣ ዝነበሩ ዝነበረ ሕዝቢ ክርስትናኡ ምስቶም ሕዝብታት ጎረባብቶምን፣ ኣብ 5ይ ክፍለ ዘመን ኣቢሎም ነታ ብኣዱሊስን ኣብ ቤት መንግስቲ ዓቕሲምን (ኣኸሱም) ድባእርዋን ንእምነት ክርስትና ዝተቐበሉን እዮም።

ስለዚ ብመሰረት ሓበሬታ፣ እዚ ብኣፈ ታሪኽ ጥራሕ ዝመሓላለፍ ዛንታ፣ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ እቲ ኣብ ዕሙር ዘመን ክርስትና፣ ብዓቢይ ዓጀብን ክብርን፣ ከም ርእሰ ኣድባራትን መሐበንን መጻውዕን፣ ናይ ብሄረ ብሊንን ጎልጎል መጋርሕን፣ ኣድባራቶምን ዝረኣን ዝውሰድን ዝነበረ ኢዩ ። ብሰንኪ ኣብ እምባ ኤረርን (ሸዋ) ጎንደርን ስልጣን ዝጨበጡ፣ መራሕቲ ደቂ ምድረ-ሓበሻ፣ ኣብ ልዕሊ ታሪኽውያንን ጥናታውያንን ገዳማትና፣ ሓደጋታት ኣብጸሖም፣ ንኸሎም ሰነዳትና ብምብራስ ክሳብ

ውሉደ-ክህነት ምፍራይ ዝጽግመና፣ ዝበጸሕናሉ ግዜ ከምዝነበረ ብምዝካር፣ ኣብ ከባቢ 1730 ታት ካብ ሻርኪ ግዲዙ ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ተተኸለ ከምዝበሃል ከአ ኮነ።

ቅድሚ 3000 ዓመታት ኣቢሉ ዘጋጠመ ተፈጥሮአዊ ሓደጋ ነበረ ይበሃል፣ በዚ መሠረት መጋርሕ ጥንታዊ ቦታ ሕዝቡ ይሰፍሮ ከምዝነበረን ዝእምት እዩ። ስለዚ እዚ ብኣፈ ታሪኽ ዝመሓላለፍ ከም ሓቀኛ ታሪኽ ክትቐበሎ ብዙሕ ዘጸግምን፣ ነቲ ኣብ ባይታ ብጭቡጥ ዝነበረን ዘሎን፣ ብሰነዳትን መጻሕፍቲ ታሪኽን፣ ሓደሓደ ዘተኣማምኑ ብቅዱስ ትውፊት ዝመሓላለፉ ሓበሬታታትን፣ ምስ ዝገልጽዎን ዝምስክርዎን ዘይሳነን፣ ብመንጽር ግዜ ክረአ ከሎ ከአ፣ ንታሪኽ ደቂ መጋርሕ ናይ ዘመናት ፍልልይ ዘልብሶን እዩ።

ኣብ ባይታ ብጭቡጥ ዝነበረን ዘሎን ክውንነታዊ ታሪኽ

ንታሪኽ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ ኣብ ባይታ ብጭቡጥ ብክውንነታዊ ታሪኽ እንተደአ ርኢናዮ፣ ካብቲ ብኣፈ ታሪኽ፣ እንረኽቦ ሓበሬታ ኣዝዩ ፍሉይን እዩ። ብመጀመርያ ጎልጎል መጋርሕን ከባቢኡን፣ እምነት ክርስትና ብፍሉይ ኣብ ከባቢ ምድረ-ቦሃስ፣ ብ4ይ ክፍለ ዘመን ክስበኽ ካብ ዝጅምር ኣትሒዙ፣ ካብ ስብከተ ወንጌል ናይ ልኡካነ-ወንጌል ኣየዕረፈን። በዚ ከአ ቅዱስ **ኣቡነ ፍረሚናጦስ** ንእምነት ክርስትና ምስባኽ ምስ ጀመሩ ብቀጥታ፣ ከም ቦዓል **ኣቡነ ዮሐንን** (ብብሄረ ብሊን **ብዮኸኒ** ዝፍለጥ) ብጸቶም መነኮሳንን፣ ታቦታቶም ሒዞም ካብ ማእከላይ ምብራቕ መጽእዎም።

ካብ 4ይ ክፍለ ዘመን ኣትሒዞም ክሳብ ቅልጽም ግፍዒ ኣብ እምባ ኤረርን (ሸዋ) ጎንደርን፣ በትረ ስልጣን ዝጨበጡ ገፋዕትን ወረርሽኝ ነቲ ዕሙር ዘመነ ክርስትንጽም ብኣሉታ ተጸለዩ፣ ክሳብ ምስጢራት ዝሰርዑን ትምህርተ ሃይማኖት ዝምህሩን ውሉደ-ክህነትን መምሃራንን ምስኣን በጺሖም ነበሩ። ሕዝቢ መጋርሕ ንዕሙር ዘመነ ክርስትንጽም ብዓቢይ ክብርን ዓጀብን፣ ብገዳማትን ኣድባራትን ተኸሊሎም፣ ከምዘሕለፍዎ፣ ንገድልታትን ቅዱስ ትውፊት ታሪኽ እምነት ክርስትናናን፣ ታሪኽ ቤተክርስቲያንናን ምውካስ ይኣክል። ከምኡውን ጎልጎል መጋርሕ ከምቲ ኣፈ ታሪኽ፣ ዝሕብሮን ዘመልክቶን ዘይኮነ፣ ቅድሚ 1730 ታት ኣትሒዛ፣ ኣዝያ ዓባይ መዲናን ማእከል ንግድን፣ መንበሪ ሰፈር መራሕትን ከምዝነበረት፣ ብዙሓት ናይ ታሪኽ ሰነዳትን ትውፊትን ይሕብሩ።

ኣብ ጉዕዞ እምነት ክርስትናና ብዝተጸሕፉ ገድልታትን መጽሓፈ ድንን መጻሕፍቲ ታሪኽ ገዳማት ሃገርና

ንታሪኽ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ ብመንጽር ኣብ ጉዕዞ እምነት ክርስትናናን ዝተፈጸመ ታሪኽ እንብሎን፣ ኣብዚ መስርሕ እዚ ዝተጸሕፉ ገድልታትን፣ መጽሓፈ ድንን፣ መጻሕፍቲ ብራናታት ታሪኽ ጥንታውያን ገዳማት ሃገርናን፣ ርኢና ክንፍትሾን ክንምርምሮን ብዙሕ ኣገዳሲ ሥራሕ ኣዩ።

ኣብ ጥንታውያን ገዳማትናን ብራናታቶምን፣ ዘጋጠሙና ተጸብኦታት ባዕዳውያን ገዛእትን፣ ወራራትን ዕንወትን፣ ክንሰርሓሎምን ይግባእ። ንኣብነት ብዛዕባ ታሪኽ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ ኣብ እንትርኽቡን ንጽሕፈሉን ግዜ፣ ነቲ ቅድሚ 3000 ዓመታት ኣቢሉ፣ ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ዝነበረ ምዕባለን፣ ኩነታት ኣነባብራ

ሕዝብን፣ ከምኡውን ካብ ዘመነ ኣቡነ ዮሐን ኣትሒዙ ክሳብ ዓመጽን ግፍዕን፣ ኣዕነውቲ ወራራትን ደቂ ምድረ ሓበሻ ዘዕርፉልና፣ ንዝነበረ ታሪኽ ብጌጋ እውን ይኹን ከይዘከርና፣ ነቲ ካብ 1850-1867 ዓ.ም ንዝተፈጸመ ታሪኽ ደጋጊምና ከነልዕሎን ክንዝክሮን፣ ክንጽሕፈሉን ክንትርኽሉን ንርከብ።

ከምኡውን እምነት ክርስትና ዓዲቦና፣ ቅድሚ ናይ ሎሚ ሃገረ ኢትዮጵያ ክፍለ ሃገር ትግራይን ከተማ ዓቕሱ ሲም (ኣኽሱም)፣ ኣብ ናይ ሎሚ ሃገረ ኤርትራ፣ ከተማ ድባእርዋ (ድባእርዋ ማለት ብቋንቋ ብሊን ማዕረ ዝኾነ ኩርባታት) ከምዝተሰብከናን፣ ፈላሚ ቀዳማይ ቅብኣ ጽጵስና ናይ ብፁዕ ኣቡነ እምበረሚ ኣብ ድባእርዋ ከምዝተፈጸመን፣ ንፈለማ ግዜ ቅዱስ ኣቡነ ፍሬሚናጦስ ን6 ሰባት ማዕርገ ክህነት ኣብ ድባእርዋ ከምዝሃቡን፣ ብራናታት ገደለ ኣቡነ ቆውስጦስን፣ ገደለ ኣቡነ ፍሬሚናጦስን፣ ኣብ ጥንታዊ ገዳም እንዳ ኣቡነ ዮሐንስ ዝርከብ ጥንታዊ መጽሓፍ ብራና ክብረ ነገሥትን፣ ብንጹር ኣመልኪቶምልና ኣለው።

ንሕና ግን ክሳብ ሕጂ፣ ካብ ቤት መንግስቲ **ዓቕሱ-ሲም** (ኣኽሱም) ከምዝተሰብከልናን፣ ኣብኡ ከምዝጀመረን ገይርና ክንትርኽሉን ክንጽሕፈሉን፣ ንርከብ ኣሎና። ከምኡውን ድሕሪ ቅዱስ ኣቡነ ፍሬሚናጦስ ብቀጥታ፣ ኣብ ዓዲቦና ብፍላይ ከኣ ኣብ ከባቢታት ናይ ሎሚ ሳሕልን ምድረ ቦጎስን፣ ወንጌል ክሰብኩልና ዝመጽኡ፣ ከም ኣቡነ ሊባኖስ መጣዕን ኣቡነ ዮሐንን (ያኸኒ) ብጸቶምን እዮም።

እዞም ዕዉታት ልኡካነ- ወንጌል ናብ ሃገርና ክመጽኡ ከለዉ፣ ምስኦም ሒዞምም ዝመጽኡ ታቦታት ከኣ፣ ብዘይ ዝኾነ ምቕራጽ ክሳብ ሎሚ፣ ኣብ ኣብያተ ክርስትያናትና ኣዘውቲርና ንጥቕመሎም ኣሎና። ንኣብነት ኣቡነ ዮሐን ብ4ይ ክፍለ ዘመን፣ ምስ ብጸቶም ንሃገርና ክመጽኡ ከለዉ፣ ነዞም ዝሰዕቡ ታቦታት ማለት ታቦተ ቅድስት ሥላሴን፣ ቅድስት ማርያምን፣ ቅዱስ ሚካኤልን፣ ኦርባዕቱ እንስሳን፣ ታቦተ ቅዱስ ጊዮርጊስን፣ ሒዞምልና መጽኡ። ካብዚ ግዜ እዚ ማለት ካብ ጊዜ በዓል ኣቡነ ዮሐንን ብጸቶምን ኣትሒዞም ከኣ እዮም፣ ቀዳሞት ክርስትያን ወለድና፣ ዳርጋ ንመብዛሕትኦም ኣብያተ ክርስትያናቶም ታቦታት ከቕርጹሎም ከለዉ፣ በቶም ምስ ቀዳሞት ልኡካነ-ወንጌሎም ዝመጽእዎም ታቦታት ከቕርጹሎም ዝርከቡ ዘለዉ።

ሕጂ እውን እንተኾነ ዘርኦም ዝርከብዎም ከባቢታትን፣ እቶም ኣብ ገድልታት ኣቡነ ኣረጋውን፣ ተኣምረ ኣቡነ ሊባኖስን ካልኣትን፣ ከምኡውን ክሳብ ሕጂ ንዘይጠፍአን ዘይሃሰሰን ዘሎ ብሊናዊ ትርጉም ስያሜኦም (ብቋንቋ ብሊን ምስያሞም) ዘይቀየሩ ዘለዉ ከባቢታት ዝርከቡ ታቦታት፣ ብምርኣይን ምዕዛብን፣ ብምንጽጻርን ምዝማድን ምትእስሳርን፣ ብቀሊሉ ክረጋግጽ ይከኣል።

ስለዚ ታቦተ ቅዱስ ጊዮርጊስ ኣብ ሃገርና ክቕረጽ ዝጀመረስ፣ ካብ ግዜ ኣቡነ ዮሐን ኣትሒዙ ምጳኑ ክንፈልጥ ኣሎና። እዚ ዝኾኖ ምኽንያት ከኣ፣ ኣብ መጀመርያ 4ይ ክፍለ ዘመን፣ ሰማዕትነት ቅዱስ ጊዮርጊስ፣ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ገኒኑ እናተፈልጠ ኣብ ዝኸደሉ ዝነበረ፣ ብቅልጡፍ ስምን ዝናን እናረኸበ ስለዝመጽኡ፣ ንብዙሓት ኣመንቲ ክርስትና ብፍላይ ከኣ ንልኡካነ-ወንጌል ክኾኑ ዝደልዩ መነኮሳን፣ ብኣወንታ ዝጸልዉሉ ዘመን ነበረ። በዚ ድማ ከሎም ካብ ማእከላይ ምብራቕ ናብ ዓዲቦና ንተልእኾ ወንጌል ዝለዓሉ ዝነበሩ ልኡካነ-ወንጌል፣ ዳርጋ ብሰማዕትነት ቅዱስ ጊዮርጊስ ብኣወንታ ዘይተጸልወን፣ ንመንፈሳውነቱ ኣብ ከሎ ክዝርግሕን ከፍልጥን

ዘይተገባቸን ኣይነበሮምን። ከምቲ ቅዱስ ጊዮርጊስ እሙን ከወይኑ፣ ሰማዕትነት ዝተቐበሎ ከኣ፣ ኣኣብ ዝኸድዎ ዓውዲ ግራት-ወንጌሎም ንገዛእ ርእሶም ንሰማዕትነት ኣዳሊዮም፣ ይለዓሉ ስለዝነበሩ፣ ኣኣብ ዝተዋፈረዎ ከባቢታት፣ ንመንፈሳውነት ሰማዕቲ ቅዱስ ጊዮርጊስ ከተኣታትውዎ ተረኽቡ።

ስለዚ ንታሪኽ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ ብመንጽር ታሪኽ እምነት ክርስትና ምድረ-ቦሳስ ክንርእዮ ከሎና፣ ጎልጎል መጋርሕ እቲ ካብ ቅድሚ ዘመነ ኣቡነ ዮሐንስን ድሕሪኡን፣ ከም ንግዳዊት ማእከልን፣ መንበሪ ሰፈር መራሕትን ሕዝብን ከምዝነበረት እዩ። ታቦተ ቅዱስ ጊዮርጊስ ምስ ታቦታት ቅድስት ሥላሴን ቅድስት ማርያምን፣ ቅዱስ ሚካኤልን ኣርባዕቱ እንስሳን ከምዝመጽኡን ከምዝተተኸለን፣ ሽሕ እኳ ኣብ ልዕሊ ጥንታውያን ገዳማትን ብራናታቶምን፣ ብዘጋጠመ ወራርን ዝምታን ዕንወትን፣ ብንጽርን ብትኽክልን ዕለቱን መዓልቱን ፈሊና ከነቕምጦ እንተዘይከኣልናን፣ ካብ 4ይ ክፍለ ዘመን፣ ዘመነ ኣቡነ ዮሐንስ (ዮኸኒ) ኣትሒዙ ዝተተኸለ ምዃኑ፣ ብዓይኒ ታሪኽ ክርስትና ዓዶቦና፣ ብዙሕ ዘማትእ ኣይኮነን። በዚ ከኣ እቲ ብኣፈ ታሪኽ ንጥንታውን ታሪኻውን ደብረ፣ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ ከም ትማሊ ትማሊ፣ ብ1730ታትን ድሕሪኡ ኣብ ዘሎ ግዜን ዝተተኸለ (ዝተመሰረተ) ገይሩ ዘቕርቦ ታሪኽ፣ ከም ኣዳ ሓቀኛ ታሪኽ ተገይሩ ክውሰድን ክርኣን ኣይግባእን።

ካብ 1850 ታት -1867 ዓ. ም፣ ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ዝተፈጸመ ታሪኽ ተባሂሉ ዝተረኸልና ታሪኽ፣ ታሪኽ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕን ሕዝቡን፣ ንሱ ጥራይ ከምዘይኮነ ኣብ ግምት ብምእታው፣ ታሪኽ ደብረ ቅዱስ ጊዮርጊስ መጋርሕ፣ ኣዘዩ ሰፊሕን ዓሚቕን፣ ብታሪኻውያን ኣሰራትን ሰነዳትን፣ ተረኽቦታ ሰነ-ዘዕታን፣ ኣብ ጥንታውያን ገዳማትና ዝነበሩን ዝርከቡን ብራናታትን፣ ክረጋገጽ ዝኽእል ከምዝኾነ ምፍላጥ የድሊ።

ታሪኽ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ጸድቕ መጋርሕ

ብዛዕባ ታሪኽ ኣብ መጋርሕ ዝርከብ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ጸድቕ፣ ክንጽሕፍ ቅድሚ ምጅማርና፣ ብዛዕባ እዞም ቅዱስ ሰብ ሓፈሻዊ ዝኾነ ሌላ ምእንቲ ክህልወና ይግባእ። እዞም ዓቢይን ቅዱስን፣ ናይ ምፍቀስ ህያብ ዝተገደሉ ኢዮም። ኣብ መንጎ ደቂ መጋርሕን ዘርኣምን፣ ተዘርጊሖምሎም ዝነበሩ ከባቢታት ዓዲቦናን፣ ፍሉይ ክብርን ዝኸርን ዝነበሮምን፣ ዛጊት እውን ብመጠኑ ኣብ ገሊኡ ከባቢታት እኳ ዝተዳኸመን ዝሃሰሰን እንተመሰለ፣ ኣብ ሃገረ ሰባት ከምቲ ናይ ቅድም ዘለዎምን፣ ጸድቕ ሰብ እዚኦም፣ ገለ ሓደት ሓበሬታት ከነመልክት።

ምሉእ ስም ቅዱስ ኣቡነ ጋብር፣ ኣቡነ ገብረ መንፈስ ቅዱስ እዩ፣ ካብ ኣቦኦም ኣቶ ስምዖንን፣ ወላዲቶም ወይዘሮ ኣቕላሲያን ከኣ፣ ኣብ ሃገረ ግብጺ ተወልዱ። ኣዴኦም መኻን ስለዝነበራ፣ ንቅዱስ ኣቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ፣ ተመባጺዐን እዩን ዝረኹብኦም። ገድሊ ታሪኽ ሕይወቶም ከምዝሕብሮ እውን፣ ኣካልቶም ምሉእ ጸጉሪ ዝተሸፈነን፣ ፍሉይ ናይ ምፍቀስ ብፍላይ ከኣ ንሕማም ደዌ ህያብ ዝተገደሉ ከምዝነበሩ ይሕብር።

ኣደ ግዜ እዞም ቅዱስ ሰብ ኣብ ትውልዲ ሃገሮም ከለዉ፣ ንኣስታት 1000 ዝበጽሑ ሰባት፣ ምስ ኣሕወዩ፣ በዚ ናይ ምፍቀስ ህያቦም ዝተገረሙ ሕዝቢ፣ ብብዝሒ ናብኣም ውሒዞም መጸኢም፣ ናእዳኦምን ኣኸብሮቶምን፣ ክገልጹሎምን ክርእይዎምን ጀመሩ።

ካብ ከንቱ ክብርን ናእዳን፣ እዛ ዓለም ንከሃድሙ ኢሎም ድማ፣ ዓዲ ክቕይሩ ወሰኑ። ቢዚ እውን ገድሊ ታሪኽ ከምዝሕብሮ፣ንምድረ-ሓበሻ ኣተወ። ኣብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት ዓዲቦና እናዞሩ፣ ስብከተ ወንጌሎምን ናይ ምፍዋስ ተግባራቶምን፣ ድሕሪ ምክያዶምን ምፍጻሞምን ከኣ፣ ንልዑል ኣወንታው ጽልውኦም፣ ኣብ ሕይወት ቀዳሞት ክርስትያን ወለድናን፣ ኣብ ግራት ወንጌል ዓዲቦናን፣ ድሕሪ ምሕዳሮም ምስራጻምን፣ ኣብቲ ዝዓረፉሉ ቦታ፣ ብስሞም ገዳም ተገደመሎም፣ መካነ ማይ ጸሎታትን ታቦታትን እውን፣ ክኸፈቱን ክቕረጹን ጀመሩ።

ብከመይ እዩ ሓደ መካነ ማይ ጸሎት ዝግበር?

ብስም ሓደ ጻድቕ፣ መካነ ማይ ጸሎት ክግበር እንተደኣ ኸይኑ፣ ኣምላኽ ነዚ ጻድቕ ሰብ እዚ፣ ከፅብዮን ክፍልጦን እንተደኣ ፍቓዱን ስምረቱን ኸይኑ፣ ብዝተፈላለዩ ኣገባባትን መንገድታትን፣ እንተሰ ብራእይ እንተሰ ብሕልሚ ኣምሲሉ፣ ምልክታት ዮርኢ እሞ፣ ብስም እዚ ጻድቕ እዚ ወይ ከኣ ኣብ ኣማልድነት እዚ ጻድቕ ሰብ እዚ ተኣማሚኑ፣ ብእምነት ንዝልምኖን ዝምሕጸኖን፣ ንዝልምኖን ዝሓቶን ልመናን ሕቶን፣ ሰሚዑን ተቐቢሉን የስምረሉ። ካብ ሕማም መንፈስን ስጋ እውን የገላግሎም፣ መካነ ማይ ጸሎት ንክኸውን እውን፣ ኣምላኽ ንዝተፈላለዩ ሰባት፣ እንተሰ ብራእይ ወይ ከኣ ብሕልሚ ዮርእዮም እሞ፣ እቲ ቦታ ብስም እቲ ጻድቕ መካነ ማይ ጸሎት ንክኸውን ይባረኽ። በዚ ድማ ነቶም ብእምነት፣ ብስም እዚ ጻድቕ ፈውሲ ንክረኽቡ፣ ኣብኡ ብምምጻእ ንዝሕጸቡ ዘበሉ፣ ካብ ዘለዎ ሕማም ነፍስን ስጋን ከሕውዮም ይረኣን ይርከብን።

ኣብ ታሪኽ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ጻድቕ መጋርሕ፣ እንተ ተመለስና ከኣ፣ ቅዱስ ኣቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ፣ ኣብ ታሪኽ ጉዕዞ ክርስትና ደቂ መጋርሕ ወይ ድማ ብሄረ ብሊን፣ ኣዝዩ ዓቢይን ፍሉይን ዝኾነ፣ ቦታን ዝኸርን ሓዙ ይርከብ።

መንፈሳውነት ቅዱስ ኣቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስን፣ ፍሉይ ናይ ምፍዋስ ህያቦምን፣ ኣብ ከሉ ብሄረ ብሊንን ዘርእምን፣ ዝቕመጥዎ ዝነበሩ ሰፊሕ ከባቢታትን፣ ብስሞም መካነ ማይ ጸሎት ክምስርቱን (ክኸፍቱን) ታቦታት ክቕርጹን፣ ተረኽቡ። ኣብ ጎልጎል መጋርሕ ዝተመስረተ (ዝተኸፍተ)፣ መካነ ማይ ጸሎት ጻድቕ ኣቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ (ጋብር) እውን፣ ብሰንኪ ዝጠፍኡናን ካብ ሓደጋ ወራርን ዕንወትን ንክዕቅቡ ተባሂሎም፣ ብቀዳሞት ክርስትያን ወለድና፣ ደቂ መጋርሕ ኣብ ገዳማት ብማሕላ ዝተቐመጡ ጥንታውያን ብራናታትናን፣ ዝሃሰሰን ዝተረሰዐን ቅዱስ ትውፊትናን፣ ብትኽክል መኣስ ከምዝተጀመረ እኳ፣ ብቀሊሉ ከነቐምጦ እንተዘይከኣልና፣ ካብ ጊዜ ዕሙር ዘመነ ክርስትናና ኣትሒዙ ዝተመስረተ ምኻኑ ግን ዝመስል እዩ።

መንፈሳውነትን ናይ ምፍዋስ ህያብን፣ ናይ ቅዱስ ኣቡነ ገብረመንፈስ ቅዱስ፣ ኣብ ሕዝብታት ዓዲቦና ክሓድርን ክሰርጽን ዝጀመረሰ፣ ከምቲ ኣብ ብራናታት ገድሊ ኣቡነ ኣረጋውን፣ ተኣምረ ኣቡነ ሊባኖስን ሰፊሮም ዝርከቡ፣ ብሄረ ብሊን ኣብቲ ክሳብ ሕጂ ብቋንቋኦም ዝጽውዑ ዘለዉ ዓዲታት፣ ኣብዚ ሕጂ ዝርከብዎ ጥራይ ተወሲኖም ከይተረፉ ከለዉ፣ ዝጀመረ ምኻኑ ይሕብረካ።

በዚ ከኣ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ጻድቕ መጋርሕ፣ ካብ ግዜ ዕሙር ዘመነ ክርስትና ዓዲቦና፣ ኣብ መጋርሕ ጀሚሩሰ፣ ብሰንኪ ኣብዚ ከባቢ ዘጋጠመ ዘይሰሓብን፣ ኣሰካፊ ኩነታትን ምሉእ ብምልኡ መካነ ማይ ጸሎት ምኻኑ ከይተረሰዐ፣ ክሳብ ሕጂ ዝቕጽል

ዘሎን፣ አዕሚቅ ብስፍሓት ንታሪኹ ንዝፍትሽን ዝምርምርን ከኣ፣ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ጸድቕ መጋርሕ፣ ኣብ ታሪኽን ሕይወትን፣ ጎልጎል መጋርሕን ሕዝቡን፣ ኣዝዩ ጸላዊ ኣበርኩቶ ክገብር ከምዝኸእል፣ ብቀሊሉ ይበርሃልና።

እምበኣርከስ በዚ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ጸድቕ መጋርሕ፣ ከምቲ ናይ መካነ ማይ ጸሎት ጋብር ደርፃንቶን ካልእን፣ ርኡይ ናይ ምፍዋስ ተርእዮ ዝተራእዮን፣ ዛጊት እውን ክረኣዮ ዝርከብ ዘሎን፣ ዝእመነሉ ቅዱስ መካነ ማይ ጸሎት ከብይኑ፣ ብሰንኪ ጓሶት ነፍሳትን መምሃራን ትምህርተ ሃይማኖትን፣ ዝሕልውዎን ዝከላኸሉሉን፣ ንመንፈሳውነቱን ገድልታቱን ዝነግሩሉን ዝእውጁሉን ኣካላትን ወገናትን ብምስኣን፣ ኣፍ ፍጹም ነበራዩ ነበረ እናተቐየረ ዝኸይድ ዘሎ፣ ሓደ ታሪኻውን ጥንታውን፣ ቅዱስ መካነ ከብይኑ ይረኣዩካ።

አቅራቢ እንድርዖስ ሃብተ

(ለቡ፣ እቶም ብጫ ተገርይርሎም ዘሎ መግለጽታት ስፍሕ ዝበለ ጽጹይ መጽናዕትን መወከስን ከምዝድልዮም ንምምልካት ዝኸነ እዩ።)